

תלמוד. דרשות על דברים כז 9 (מס' ברכות סג/ב)

ועוד פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש (דברים כז 9) **הַסֵּפֶת וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעָם**. וכי אותו היום נתנה תורה לישראל! והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה! אלא ללמדך: שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום, כיום שנתנה מהר סיני¹.

אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו: תדע, שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית, וערב אחד אינו קורא, דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם.

הַסֵּפֶת - עֲשׂו כְתוּב כְּתוּב. משחק מילים בין 'הסכת' לבין 'עשו' (כתות), ועסקו בתורה, לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה, כדברי יוסי ברבי חנינא, דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: מאי דכתיב (ירמיהו נ 36): **חָרַב אֶל הַבָּדִים וְנֹאֲלֻ**. לפי הפשט: הבדים (השקרנים) ייחשבו אווילים אחרי שיתבדו נבואותיהם ויהרגו.

לפי הדרש: **חַרַב עַל שׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים** תלמידי חכמים עצמם (לשון סגי נהור) **שִׁיּוּשִׁים בַּד בַּד וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה** שלומדים לבד. אֶל הַבָּדִים = בד בבד, לבד) **וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׂמִטָּפִּים**, כתיב הכא וְנֹאֲלֻ תלמידי חכמים ייעשו טיפשים בלומדם לבד. **וְכָתִיב הַתֵּם (במדבר יב 11): אֲשֶׁר נֹאֲלָנוּ**. נהגנו באיוולת.

וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁחוּטָאִים - שְׁנֵאמַר (שם) וְאֲשֶׁר חָטְאוּ. אולי נבחר קטע זה בעקבות מילים אלו מאחר ופרשת האזינו נקראת תמיד בתקופת הימים הנוראים.

אִיבָעִית אִימָא מֵהֵכָא (ישעיהו יט 13) נֹאֲלֻ שְׁרִי צַעַן נכנסה בשרי צוען רוח שטות ואווליות.

דבר אחר: הַסֵּפֶת וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל - כְּתוּבוֹ עֲצֻמְכֶם עַל דְּבָרֵי תּוֹרָה משחק מילים בין 'הסכת' לבין 'כתתו', **כְּדֹאמַר רִישׁ לִקְיָשׁ**. **דֹּאמַר רִישׁ לִקְיָשׁ: מִנִּין שֶׁאֵין דְּבָרֵי תּוֹרָה מֵתִקְיָמִין אֵלָּא בְּמִי שְׂמִמִּית עֲצֻמוֹ עֲלֶיהָ - שְׁנֵאמַר (במדבר יט 14): זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם כִּי יָמוּת בָּאָהָל**².

¹ הרב קוק, עין אי"ה, ס"י של"ח. הרעיונות האנושיים מתחלפים ומתיישנים, ולכן גם תרבויות ואומות עלולות לאבד את החיות שהייתה בהן. אבל עם ישראל קשור לתורה, שמקורה באמת האלוהית הנצחית. לכן "אין בעם ישראל החי בתורתו זקנה": בכל דור מתגלה בתורה אור חדש, ובכל יום אפשר לומר מחדש "היום הזה נהיית לעם".

² הרב קוק, עין אי"ה, ס"י שמ"ב: כך מסביר הרב קוק בעין אי"ה פסקה שמ"ב: אין הכוונה שאדם צריך לחפש סבל או להזיק לעצמו. הרב משווה את תלמידי החכמים לאנשי צבא העומדים על המשמר. רוב בני המדינה אמורים לחיות חיים רגילים ומאוזנים, אבל כדי שהחברה כולה תוכל לחיות כך, יש יחידים שמקבלים על עצמם מאמץ יוצא מן הרגיל. "צריכים אנשים יחידים, עומדים על משמרת עבודת הכללי".

כך גם בעולם התורה. תלמידי החכמים שומרים על עולמה הרוחני של האומה, ולכן נדרשת מהם מסירות גדולה יותר מזו הנדרשת מן האדם הממוצע. מכאן פירושו: "כתתו עצמכם על דברי תורה": תלמיד חכם מקבל על עצמו עמל גופני ושכלי, פחות נוחות ולעיתים גם ויתור על תענוגים, כדי להתמסר לעיון וללימוד. הרב מסביר ש"כתיתות הגוף החומרי", היא "המניעה מהמון תענוגי החיים", לא כמטרה בפני עצמה אלא כתוצאה של חיים המוקדשים לעמל התורה.

ועוד: המסירות אינה רק כדי שתלמיד חכם עצמו ידע יותר. מטרתה היא שיוכל להדריך את הציבור ביושר, בלי להיות משועבד לרצונותיו האישיים. מטרת העמל היא "להורות לבני אדם הדרך הטובה והישרה". כדי להיות מורה דרך לאחרים, על החכם להשתחרר במידה מסוימת מן הרצון לנוחות, לכבוד ולתענוג.

הלכה. רמב"ם הלכות ברכות

ו, טו:

(1) **מים שנשתפק לו אם נעשה מהן מלאכה או לא נעשה.**

(2) **אם יש בהן כשיעור או שאין בהן.**

(3) **אם הן טהורין או טמאין,**

(4) **ספק נטל ידיו ספק לא נטל ידיו:**

ספיקו טהור, שכל ספק שבטהרת ידים טהור כי ספק מדרבנן לקולא³.

ו, טז: **מים הראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה והרמז (ישעיהו סג 9): וַיִּנְטְלִים וַיִּנְשְׂאֵם (מס' סוטה ד/ב) עד שלא יצאו מים חוץ לפרק, ויחזרו ויטמאו את הידים. מים הראשונים שבאים על היד מקבלים את טומאתה, ולכן צריך להיזהר שלא יחזרו מים טמאים ויטמאו שוב את היד.**

ואחרונים, צריך שישפיל ידיו למטה כדי שיצא כל כח המלח מעל ידיו. עיקר הוא ניקוי המלח והזוהמה שנשארו מן הסעודה⁴.

מים ראשונים ניטלים בין על גבי כלי בין על גבי קרקע. עצם מקום נפילת המים אינו חלק מהכשרת הנטילה. ואחרונים אינן ניטלין אלא על גבי כלי לכן יש לרכז אותם בכלי ולא להשאירם במקום שבו אנשים עוברים, משום רוח רעה השורה עליהם.

מים ראשונים ניטלין בין בחמי האור בין בצונן, ואחרונים אינן ניטלין בחמין, והוא שיהיו חמים שהיד סולדת בהן מפני שאין מעבירין את הזוהמא שאינו יכול לשפשף בהן, מפני שהמים החמים מרככים את הידיים ומחדירים את הזוהמא פנימה. אבל היו פושרין, נוטלין מהן באחרונה.

מוסר. שערי תשובה לרבינו יונה, שער ג.

(קצג)

רבנו יונה מחלק את החנפים לתשעה סוגים:

הסוג הרביעי של חנפים: המתחבר לרשע

המתחבר לרשע, ולא דיו אשר לא יוכיחהו בשבט פיו והרחק ירחיקהו, אבל כמו חבר יקריבהו, ונאמר (דברי הימים ב כ 37): כִּהְתַּחֲבֹרֵךְ עִם אֲחֻזָּיָהוּ מֶלֶךְ יְהוֹשֻׁפֵּט, שְׁעָשָׂה הַיִּשָּׂר בְּעֵינֵי ה' הַתַּחֲבֵּר עִם אֲחֻזָּיָהוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, מֶלֶךְ רָשָׁע, בְּנוֹ שֶׁל אַחֲאָב. פֶּרֶץ ה' אֶת מַעֲשָׂיָךְ. והצדיקים מאוס ימאסוהו את הרשע, כמו שנאמר (תהל' טו 4): נִבְזָה בְּעֵינָיו נִמְאָס. ואמרו רז"ל (מס' בבא קמא צב/ב): לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו. ואמרו (שם): כל עוף למינו ישכון, ובן אדם לדומה לו. ואמרו (מס' מגילה כח/א): אסור להסתכל בדמות אדם רשע, שנאמר (מ"ב ג 14): כִּי לֹלֵי פָנֶי יְהוֹשֻׁפֵּט מֶלֶךְ יְהוּדָה אָנִי נִשְׂאָ, אִם אֲבִיט אֲלִיךָ וְאִם אֲרֹאֲךָ. לולי כבודו של יהושפט, מלך יהודה, אני (אלישע הנביא) לא הייתי מסתכל עליך, יהורם מלך ישראל. ואמרו (מס' מגילה שם): כל המסתכל בדמות אדם רשע עיניו כהות לעת זקנתו שנאמר (ברא' כז 1): וַיְהִי כִּי זָקֵן יַצְחָק וַתִּכְהַן עֵינָיו מִפְּנֵי שֶׁהִסְתַּכַּל בְּדִמּוּת עֶשָׂו, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מְכִיר מַעֲבָדָיו אֶת מַעֲשָׂיו, כִּי הָיָה עֹשֶׂה מַסְתִּיר מַעֲשָׂיו, כַּעֲנִין שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' כט 15): וְהָיָה בְּמַחְשָׁב מַעֲשֵׂיהֶם, וְכִבֵּר הַקִּדְמוֹנוֹ לְהוֹדִיעַךְ בָּאֵר הַיֵּטֵב, כִּי רַבּוֹ דְּרָכֵי מוֹת הַנִּמְצָאִים אֶל הַמַּתְחַבֵּר לְרָשָׁע.

³ הראב"ד מוסיף שאם המים לידו, מדוע להישאר בספק? "קום וטול שוב". אין סיבה להישאר בספק.

⁴ הראב"ד מוסיף סיבה שנייה להשפיל את הידיים: אם היה מרים את הידיים, המים היו מתפשטים לכיוון כף היד או הזרוע והיו מעבירים לשם את הזוהמה, אף שבתחילה אותו מקום היה נקי.